מר:

ל) ר"מ מ"ז, ב) [ב"מ כד.
 ע"ש ל"ע], ג) מו"ק ג.,
 שס. ע"ז נ:, ה) [ל"ל

ו) [ויקרא כה], ז) [ועי׳ מוס׳ יומא לו: סד״ה אמר

אביין, ה) גי׳ מהר״מ עלין

יולאיו.

תורה אור השלם

ו. וְהַשְּׁבִיעִת תִּשְׁמְטֶנְּה

ינטשתה ואכלו אביני

עַמֶּךְ וְיִתְרֶם תּאכַל חַיֵּת תַּמֶּךְ וְיִתְרֶם תּאכַל חַיֵּת הַשְּׁרָה בַּן תַּעֲשֶׂה לְכַרְמְךְּ

לוֵיתֶּך:

שמות כג יא

בר בזצורה ד"ד א מיי' פ"ז מהלכות לולב הלכה כ:

מו ב מיי שם סמג עשיו

מד טוש"ע איח סר מרסד סעיף ה: מו ג ד מייי שם טוש"ע שם סעיף ב וסעיף ו: יו ה מייי שם טוש"ע שם סעיף ד:

יח ו מיי שם הלכה כב טוש"ע שם סעיף ב: יש ז מיי פ"א הלכות שמיטה הל' טו ופ"ו

ב ח מיי פ״א מהלכות שמיטה הלכה ז: בא ט י מיי פ״ל מהלי שבת הלכה יא סמג עשין ל טוש״ע א״ח סי רמט סעיף א זכה אלפה כאו נבשבת פ״א דה מן:

מוסף רש"י

ג' בדי עלין לחין. ערכה שנסרו מקלמ עליה ונמיירו כה שלמה עליה למין (ב"ם כד.) אפילו אחד בבד אחד. בדר אחד. בבד אחד. ממוקן (מווקן (מוובת קנ.) אריך. ממוקן לוו לינ מלקל, להוליל להניל מווס. מחומי שלינ, שחר. דהוי משום מוולן, שרי. דליות כיה ממוס פקילו (שם).

רבינו חננאל כי אמר ר' יוחנן הלכה למשה מסיני ויסוד נביאים, כשהמקדש קיים ובגבולין. וכי אמר ובגבו, ו. . . כהנא מדרבנן היא, אינה לא הלכה נביאים. בזמז הזה. ומעשה דרב כהנא בהדי ר' יוחנן שפירק לו כל קושיא שהיה לו. מפורש בהגוזל. (ד)[ו]אסקוה, והיינו דאמר ר' יוחנן דלכון אמר(י) דילהון היא. והא דאמרן (ד]לחזקיה בן ר' חייא משיב ואמר לו דלכון . אמ׳, מפורש בגטין פ׳ המגרש ל) ואמר לה הרי את מותרת לכל אדם אלא לפלוני. וגרסינן בתעניות . לה בפירקא, מנהג, מדרש לא דרשינן ליה, אורויי מורינן ליה. ואסיקנא ערבה אינה ניטלת אלא בפני עצמה. וצריכה שיעור, ושיעורא שלשה בדי עלין כרב נחמן, אבל דרב ששת דאמר עלה אחד בבד אחד לא (צ"ל: בדלאן איפשרג). וצריכה חיבוט. ואינה צריכה ברכה, כרב דקסבר מנהג נביאים היא, כר׳ ר׳ אבין מעשה בההוא דאתא לקמיה דר׳ אלעזר

בר׳ צדוק, ואמר ליה קיריתא אית (להו) [לי], בני כפרים, כרמייא אית ל'"ל בפ' המגרש לח לשחו ולמר לה הכי לח מוחכת לכל

לדם [ד" פ"ד ע"ב].

ב) הדבר ל"ע דלפי המסקנל
דרב ששת עלה אחד בבד אחד
קאמר בוודאי אפשר וכן פסקו
הפוסקים ומלוה לישב.

באן במקדש כאן בגבולין. במקדש הלכה למשה מסיני בגבולין פליגי דר' יוחנן אמר יסוד נביאים ור' יהושע בן לוי אמר מנהג נביאים ופי' בקונט' דנפקא מינה דאי מקנה היא בעיא ברכה ואי מנהגא לא בעיא דליכא למימר ואונו דמנהג בעלמא שהנהיגו

העם ואפי׳ בכלל לא תסור ליתיה וכן אמרי׳ בסמוך חביט חביט ולא בריך קסבר מנהג נביאים הוא ויש מדקדקין מחוך כך דלא מברכינן אהלל דר״ח שאינו אלא מנהג בעלמא כדמוכח פ' בתרא דתענית (דף כח: ושם) רב איקלע לבבל חזי דקרו הלל בר"ח סבר לאפסוקינהו שמע דקא מדלגי ואולי אמר ש"מ מנהג אבותיהם בידיהם והא דקאמר רבי יוחנן התם י"ח יום יחיד גומר את ההלל בהן ובגולה כ"א יום לא משום דליהוי אחריני תקנה שיהו קורין בדילוג אלא יחיד גומר היינו כמו יחיד קורא דאורחיה דהש"ם דמשתעי הכי כי ההיא דתניא פ"ק דברכות (דף ט: ושם) וותיקין י היו גומרין אותו עם הנץ החמה ור"ת אומר דאין ראיה מערבה להלל דערבה אינה אלא טלטול וכיון דלאו תקנתא היא אלא מנהגא לא חשיבא למיקבע לה ברכה אבל קריאת החלל לא גרע מקורא בתורה ודכוותיה אשכחן דמברכין אשני ימים טובים של גליות ואינו אלא מנהג בעלמא כדאיתא פ״ק . דבילה (דף ד:) (h) ומיהו אין מזה ראיה דהא טעמא דאין מברכין אערבה למ"ד מנהג נביאים משום דלא אפשר לומר ולונו *וב׳ ימים טובים של גליות אין בהם ולונו אלא קידוש להזכרת היום בתפלה וברכת המזון ואי משום דמברכין אתקיעת שופר בי"ט שני של ר"ה הנהו תהנתא נינהו וחמירי מב' ימים טובים של גליות לענין ביצה קדושה אחת נינהו כדמוכח בפ"ק דבילה (דף ד:) הזהרו במנהג אבותיהם בידיכם ועוד מדקדק ר"ת ממסכת ברכות פרק היה קורא (דף יד.) דמייתי ראיה דאין מפסיקין בהלל מרב בר שבא דאיקלע לבי דרבינא בימים שאין היחיד גומר בהן את ההלל ולא איפסיק ומשני שאני רב בר שבא דלא חשיב עליה דרבינא ואם אין מברכין עליו מה הפסקה שייך בו ועוד ראיה מההיא עובדא דתענית (דף כח: ושם) מעובדא דרב דאמר סבר לאפסוקינהו דמשמע דמברכי דאי לא מברכי היה

לו לידע שהוא מנהג אבותיהם וסתמא לא באמצע הלל איקלע מדקאמר רב איקלע לבבל ולא קאמר איקלע לבי כנישתא וכי תימא אכתי מכיון דמברכי לקרות היה איקלע לבי כנישתא וכי תימא אכתי מכיון דמברכי לקרות היה לו לידע דמדלגי ואמאי סבר לאפסוקינהו הא לאו מילמא היא שאפילו כשגומרים את ההלל יכול לברך לקרות את ההלל כמו שמברכין לקרות מגילה ומה שנוהגין עכשיו לברך אהלל לגמור כשגומרין ומברכין לקרות כשמדלגין לסימן בעלמא נוהגין כן ובין בזה יכולין לברך לקרות ולגמור וא״ת הא דנקט י״ת יום שיחיד גומר בהן את ההלל אמאי נקט יחיד דמשמע אבל לבור

"כאן במקדש כאן בגבולין א"ר אמי ערבה צריכה שיעור יואינה ניטלת אלא בפני עצמה יואין אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב כיון דאמר מר אינה ניטלת אלא בפני עצמה פשיטא דאין אדם יוצא בערבה שבלולב ימהו דתימא הני מילי היכא דלא אגבהיה והדר אגבהיה אבל אגבהיה והדר אגבהיה אימא לא קמ"ל ורב חסדא א"ר יצחק אדם יוצא ידי חובתו בערבה שבלולב "(בי"ט הראשון של חג) וכמה שיעורה אמר רב נחמן ג' בדי עלין לחין ורב ששת אמר אפילו עלה אחד ובד אחד עלה אחד ובד אחד ם"ד אלא אימא האפילו ייעלה אחד בבד אחד אמר אייבו הוה קאימנא קמיה דר"א בר צדוק ואייתי ההוא גברא ערבה קמיה ישקיל חבים חבים ולא בריך קסבר מנהג נביאים הוא אייבו וחזקיה בני ברתיה דרב אייתו ערבה לקמיה דרב חבים חבים ולא בריך קא סבר מנהג נביאים הוא אמר אייבו הוה קאימנא קמיה דרבי אלעזר בר צדוק אתא לקמיה ההוא גברא א"ל קרייתא אית לי כרמיא אית לי זיתיא אית לי ואתו בני קרייתא ומקשקשין בכרמיא ואוכלין בזיתיא אריך או לא אריך א"ל ילא אריך הוה קא שביק ליה ואזיל אמר כדו הויתי דיירי בארעא הדא מ' שנין ולא חמיתי בר אינש מהלך בארחן דתקנן כדין הדר ואתי וא"ל מאי מיעבד א"ל אפקר זיתיא לחשוכיא ותן פריטיא לקשקושי כרמים והשביעית מי שרי והא תניא והשביעית תשמטנה ונטשתה תשמטנה מלקשקש ונמשתה מלסקל יאמר רב עוקבא בר חמא תרי קשקושי הוו חד סתומי פילי וחד אברויי אילני האברויי אילני אסור סתומי פילי שרי אמר אייבו משום רבי אלעזר בר צדוק מאל יהלך אדם בערבי שבתות יותר מג' פרסאות אמר רב כהנא לא אמרן אלא לביתיה אבל לאושפיזיה אמאי דנקים סמיך ואיכא דאמרי אמר רב כהנא לא נצרכא אלא אפי' לביתיה אמר רב כהנא בדידי הוה עובדא ואפילו כמא דהרסנא לא אשכחי: מצות לולב כיצד: תני תנא

קמיה דרב סנחמן סודרין על גג האיצמבא א"ל

בברכה: [וע"ע חוס׳ ערכין יוד. ד"ה י"ח ימים וחוס׳ ברכות יד. ד"ה ימים וחוס׳ תענית כח: ד"ה אמרן: **ואינה** גישלת אלא ב**פני עצמה.** לא שיאסור ליטול הערבה עם הלולב דלא מיירי אלא באגידי בהדי הדדי: שלשה בדי עלין לחין. ששלשה ® בדין יוצאין מקלח אחד:

ובד אחד ס"ד. עלה משמע בלח בד ובד בלח עלה ומאי לקיחה בעלה בלח בלח בד הא לא מינכר: עלה אחד בבד אחד. בד אחד ובו עלה אחד ודיו. וכי אמרינן לעיל (דף לב:) ג' מפחים לגבי לולב הוא דאמרינן שתהא ערבה ארוכה שלשה עפחים עלמה כל דהו מקיפין בה בפני עלמה כל דהו סגי והשתא נהגו להביא מורביות ענפים ארוכים ויפים ושמנכרא מלוה בעין יפה: איבו.

אבוה דרב: חביע חביע. לשון

ניענוע: מנהג נביחים הוח. בגבולין

ולא יסוד נביאים הלכך אינה לריכה

ברכה: קרייתה חית לי. כפרים

ויושביהס: ומקשקשין בכרמיא. עודרין את הכרמיס בשביעית:

ואכלי זיתיא. בשכר חפירת הכרמים

ואינן מפקירין לעניים: אריך או

לא אריך. טוב לעשות כן או לא.

אריך לשון דבר הגון ובעורא (ד)

יש לו דומה וערות מלכא לא אריך

לנה למיחזי: ה"ל לה הריד. לפי

שאתה פורע פעולתם מפירות שביעי׳

והתורה אמרה לאכלהיי ולא לסחורה

אבל הקשקוש מותר כדלקמן: א"ר

אלעזר בר לדוק כדו הוימי דאיר.

כבר עברו מ' שנה שאני דר בארץ

הואת: ולה המיתי בר הינש. לא

ראיתי בן אדם: דמהלך באורחא

דמקנן כדין. שמהלך בדרך ישר

כחדם זה: חפקר זימיה לחשוכיה.

לעניים: והב פריטית. ותן פרוטות

מכיסך לקשקש הכרמים: ומי שרי.

קשקוש בשביעית: מלסקל. להשליך

הבנים לחוץ: סתומי פילי. שהשרשים

מגולים ולריך לכסותם שלה ייבש

האילן ואוקומי אילני הוא שלא ימות

ואינו עושה להשביחן אלא לקיימן

שרי: פילי. בקעים: וחד הברויי

אילני. כמו °וברא אותם בחרבותם

(יחוקאל כג) לנקוב העפר שעל

השרשים ולהזיזו שיהא רך ותיחות

והאילן משביח כך שמעתי. לישנא

אחרינא להבריא את האילן ולהשביחו:

לא יהלך כו'. אלא ישבות לו בעוד

הוכחה טובא: וכמה שיעור'. דאמרן

לעיל לריכה שיעור: שלשה בדי.

שיש בכל אחד עלין לחין: עלה אחד

במקדש. הלכה למשה מסיני: בגבולי'. יסוד נביאים: ערבה לריכה

שיעור. לקמן מפרש שיעורה: אינה ניטלת אלא בפני עלמה. אין

דבר אחר נאגד עמה דמוכח שהיא מלוה: אבל היכא דאגבהיה.

לשם נטילת לולב והדר אגבהיה לשם ערבה אימא ליפוק בה דאיכא

הגהות הב"ח (א) תוס' ד"ה כאן וכוי ואיט אלא מנהג בעלמא כדאימא בפ"ק דנילה הזהרו במנהג אבותיכם בידיכם ומיהו אין מוה לאיה וכי כדמנסת פש"ק דנילה ועוד מדקדק ר"ת כנ"ל:

גליון הש"ם רש"י ד"ה וחד אברויי ובוי כמו וברא. אלו כ' פירושים הם ג"כ כרש"י חולון דף מג ע"ב ד"ה אין מושון במודע ובו' וב' ימים מובים של גליות אין בהן וצונו. וקשה לי דמ"מ

רבינו חננאל (המשך) לי, זיתייא אית לי. וכך אמ׳ לו זו הקריה . כולה לי היא. ובאיז בני קריה בשביעית מקשקשין בכרמים לתקנם, והן . עניים, ואין להם הנאה, (ומשמשין) (וממשמשין) בזיתים ונוטלין ואוכלין. ונמצאין מקשקשין בכרמים מפני הזיתים שנוטלין, אריך אי לא, פי׳ כשר לי ליהנות מאותן (הכרמים) [הזיתים] שנתקשקשו כשר, זה פי׳ אריד. כדכתיב ערות מלכא לא אריך לנא למיחזי. פי׳ אברויי אילני אסיר, מניחין זבל תחת אילנות להברותם, מזבלין [האילנות] שהיא ברייה להן, כלומר מאכל, בר זו יוון, כיונוו מאכדו. כדכתיב להברות את דוד. לסתומי פילי, פי' פילי פילחי. כדכתיב כמו פלח אסור. לסתומי פילי שרי. אסוון, לסומומי פיקי שוי. לא יהלך אדם בערבי שבתות יותר מג' פרסאות כו' ועד אפי' לביתו. פי' מפני שהוא צריך לעשות כלום דב ר לעינוג שבת. מתני' לולב כיצד יום טוב הראשון שחל להיות בשבת כל העם מוליכין

. את לולביהו בהר הבית כו׳

> עד התקינו שיהא כל נוטלו בביתו.

כלום: כמא דהרסנא. סעודה מועטת דגים קטנים מטוגנין בקמח בשומן שלהן: על גג האלטבא. הוה תני תנא קמיה: וכי

יום שיחיד גומר בהן את ההלל אמאי נקט יחיד דמשמע אבל לצור
גומרין אותה אפי׳ בשאר ימות השנה והא עובדא דרב בלצור הוה ואפ״ה מדלגי ושמא לרצותא נקט יחיד דאפי׳ יחיד בפני עלמו
גומרון ועוד י״ל דאפי׳ לצור שאין שם כל ישראל יחיד קרי להו משום דאמרינן בערבי פסחים (דף קיז.) נגיאים אמרוהו וחיקנו להם
לישראל שיהו אומרים אומו על כל פרק ופרק על כל לרה ולרה שלא חבא עליהן וכשנגאלין אומרין אומו על גאולמן ולכך נקט יחיד
דכי ליכא כל ישראל אין גומרין אומו אלא באלו הימים אבל לגאולמ כל ישראל אומרים אומו לעולם והא דמניא החם במענית יחיד
לא יתחיל ואם התחיל גומר כי ליכא כל ישראל קרי ליה יחיד אפי׳ לצור אם נגאלו מן הלרה והתחילו היו גומרין אומו ור״ח פי׳ לא יתחיל

יום גדול ויכין לו סעודת שבת: אלא לביחיה. שהולך לביתו והם

אינם יודעים שיבא היום ואין מכינים לצורכו והוא כועם עליהם:

אבל לאושפיזיה אמאי דנקט סמיך. אינו סומך על בני הבית ונושא

עמו סעודתו ועל מה שבידו נסמך: אפי׳ לביסו. דמה שמולא אם

מעט אם רב שלו הוא אעפ"כ לא יהלך וכ"ש לאושפיזיה שלא ימלא